

Nr 738

Av herrar Larsson i Luttra och Larsson i Hedenäset, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 116, angående tjänstebostadssystemet m. m.

I propositionen nr 116 framlägges vissa förslag rörande tjänstebostadssystemet och hyressättningen för tjänstebostäder. På grundval av 1952 års tjänstebostadsutrednings betänkande föreslås, att tjänstebostadstvång i princip endast skall föreligga, då upplåtande av bostad är av väsentlig betydelse för de med tjänsten förenade arbetsuppgifternas behöriga fullgörande eller eljest kräves för ett ändamålsenligt bedrivande av verksamheten vid tjänstestället. Härmed följer, att även tjänstebostadssystemet för folkskolans lärare skulle avvecklas. Propositionens förslag avser endast en principlösning av hithörande spörsmål. Beslut om erforderliga detaljföreskrifter och övergångsanordningar skulle fattas i senare sammanhang.

Frågan om tjänstebostäder för folkskolans lärare var föremål för behandling vid förra årets riksdag, varvid beslut fattades om införande av s. k. tätortsförteckningar av innebörd, att skyldighet för skoldistrikt att tillhandahålla tjänstebostäder icke föreligger på ort, som är upptagen på dylik förteckning. Samtidigt höjdes de av riksdagen fastställda hyrorna för folkskolans tjänstebostäder, och statsbidragen till anskaffande av tjänstebostäder fastställdes till förhöjda belopp. En avveckling av tjänstebostadssystemet för folkskolans lärare ansågs emellertid icke böra ske i dåvarande läge.

Enligt gällande bestämmelser åligger det alltså skoldistrikt att åt lärare tillhandahålla tjänstebostad, om ort, varest skola är belägen, icke är upptagen i tätortsförteckning. Mot denna skyldighet korresponderar en skyldighet för läraren att mottaga bostaden. Detta tjänstebostadssystem för folkskolans lärare har enligt vår mening både fördelar och nackdelar. Skäl synes oss dock tala för att tjänstebostadstvånget avskaffas, men det bör framhållas, att säkrare erfarenheter bör vinnas av 1955 års reform, innan definitivt beslut i frågan fattas. Förutsättningen för bostadstvångets avskaffande måste dock vara, att kommunerna icke härigenom påföres ökade ekonomiska bördor. Departementschefen framhåller, att det icke nu kan bestämmas vid vilken tidpunkt de i propositionen framlagda förslagen bör bringas i tillämpning. Därest tjänstebostadstvånget för folkskollärarna avskaffas, bör detta, såsom också antydes i propositionen, ske successivt un-

der en längre tid än som kan ifrågakomma beträffande andra tjänstebostäder.

Klart är att kommunerna, såsom i propositionen förutsättes, fått ett allt större ansvar för bostadsförsörjningen i allmänhet. Uppenbart måste dock vara, att en skillnad härutinnan föreligger mellan å ena sidan tätorter och å andra sidan rena landsbygden. I tätorterna är det sålunda normalt med tillgodoseende av en betydande del av bostadsbehovet genom uppförande av hyreshus. På landsbygden däremot tillgodoses detta så gott som uteslutande genom uppförande av egnahem. Något egentligt behov av hyreslägenheter förekommer normalt ej på landsbygden, med undantag för folkskolans lärare. Även om tjänstebostadssystemet upphäves, kommer kommunerna på den rena landsbygden i fortsättningen förvisso att vara tvungna att tillhandahålla hyreslägenheter för folkskolans lärare. Några praktiska möjligheter att uthyra dessa till andra innebyggare torde samtidigt som regel ej förefinnas. Därest tjänstebostadsvänget upphäves, får kommunerna befaras stå betydande ekonomiska risker, i det att vederbörande befattningshavare har möjligheter att, med bortseende från av kommunen tillhandahållen bostad, uppföra egen bostad eller hyra av annan än kommunen.

I propositionen framhåller departementschefen, att det synes kunna bli motiverat, att statsbidrag till uppförande eller anskaffande av lärarbostad även i fortsättningen i vissa fall utgår. Därest tjänstebostadssystemet avskaffas för folkskolans lärare, skall det bli de särskilda kommunernas sak att bestämma hyrorna. I kommuner på den rena landsbygden, där någon hyresmarknad icke finns, är det emellertid icke möjligt att uppnå en sådan hyressättning, att det kapital, som nedlägges för uppförande eller anskaffande av lärarbostad, kan förräntas på samma sätt som kan ske i tätorterna. Departementschefen förutsätter, att därest statsbidrag till lärarbostäder framdeles skall utgå, detsamma uppenbarligen måste få en annan konstruktion. Det är enligt vår mening angeläget, att landsbygdskonstruktionen även i fortsättningen får goda möjligheter att med ekonomiskt bistånd från statens sida bjuda aspirerande lärare sådana villkor, icke minst i fråga om tillhandahållande av bostad, att kompetenta och dugande lärare söker ordinarie tjänster och även stannar vid folk- och småskolorna på landet. Det synes oss alltså nödvändigt, att statsbidrag till uppförande eller anskaffande av lärarbostad även i fortsättningen utgår till kommuner på den rena landsbygden. Vid den prövning beträffande bidragets konstruktion, som departementschefen förebådat, bör utgångspunkten enligt vår mening vara, att dessa kommuner icke får försättas i ett ekonomiskt försämrat läge.

I propositionen gör departementschefen vidare det uttalandet, att i samband med en prövning beträffande konstruktionen av ett framtida statsbi-

drag också bör övervägas, "huruvida och i vad mån bidrag till lärarbostäder, som utbetalts före slopandet av tjänstebostadssystemet, bör återbetalas till statsverket". Detta uttalande kan vi icke ansluta oss till.

Det måste i och för sig betecknas som egendomligt, att en återbetalningskyldighet beträffande tidigare beviljade statsbidrag på detta sätt tagits upp till diskussion. Så mycket mera anmärkningsvärt måste ett aktualiserande härav vara i detta sammanhang. När beslutet om statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare fattades, förutsattes icke, att statsbidraget skulle kunna återkrävas i annat fall än att skoldistriktet försålde tjänstebostaden eller uthyrde densamma för annat ändamål än som avsetts. En avveckling av hela tjänstebostadssystemet synes oss icke vara att jämföra härmed. Det måste ju tvärtom förutsättas, att ifrågavarande bostäder även i fortsättningen i det stora flertalet fall kommer att tillhandahållas lärarna.

Det bör för övrigt också beaktas, att med mottagande av statsbidragen följt den konsekvensen, att kommunerna vid fastställandet av hyrorna varit bundna av vissa regler. Dessa har varit så utformade, att tjänstebostadsinnehavarna i realiteten varit den part, som kommit i åtnjutande av statsbidraget. Därutöver torde i flertalet fall även kommunerna ha fått avstå från ersättning för sina kostnader. Ett eventuellt krav på återlämnande av beviljade statsbidrag borde under sådana förhållanden icke kunna ställas på kommunerna utan på vederbörande tjänstebostadsinnehavare. Att en sådan tanke ej är genomförbar, torde väl dock vara uppenbart.

Uppmärksammas bör också, att tjänstebostäderna för folkskolans lärare i regel uppförts med en standard, som ligger betydligt över genomsnittet för orten. Det torde därför vara omöjligt för kommunerna att uppnå en hyressättning, som svarar mot de kapital, som måst nedläggas i bostäderna.

Enligt vår mening bör det därför icke ifrågakomma, att krav reses beträffande återbetalning från kommunerna av de statsbidrag, som utgått till tjänstebostäder åt folkskolans lärare.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 116 hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att de i motionen anförda synpunkterna må beaktas vid den fortsatta prövningen rörande statsbidragen till kommunerna för tillhandahållande av bostäder åt folkskolans lärare.

Stockholm den 17 april 1956

Gunnar Larsson
i Luttra

Harald Larsson
i Hedenäset